

SKUP 2002 – 32

Prosjekt: Minerva-saken

”Minerva-saken”

1. Navn på journalistene som har gjort jobben:

Karen R. Tjernshaugen og Karin Lillian Fladberg, Kristin Kornberg, Anne Lindeberg, Heidi Katrine Bang, Jon Martin Larsen, Ivar A. Iversen, Jørgen Hyvang

2. Tittel på prosjektet:

”Minerva-saken”

3. Hvor og når publisert?

Artiklene ble publisert i Dagsavisen i perioden 13. juli – 14. desember 2002:

Lørdag 13. juli – Mistenker privatskole for elevfusk
Søndag 14. juli – Ikke penger til kontroll av privatskoler
Tirsdag 16. juli – Privatskole glemte eksamen
Lørdag 20. juli – Pengekrav kan øke
Mandag 19. august – Søkte om jobber, ble ”elever”
Tirsdag 20. august – Sjokkert over Minerva-avsløring
Onsdag 21. august – Skjerper kravene
Lørdag 9. november – Staten krever Minerva for 20 millioner kroner
Tirsdag 12. november – Minerva ber Bondevik om hjelp
Lørdag 14. desember – Minerva stoppes for godt

4. Redaksjonens adresse:

Dagsavisen, postboks 1183 – sentrum, 0107 Oslo
Telefon 22998000

5. Kontaktpersonens adresse:

Karen R. Tjernshaugen, Sars gt. 31 c, 0562 Oslo
Telefon 22998123/ 90925696
E-post: karen@dagsavisen.no

6. Redegjørelse for arbeidet: Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

En dag i juli fikk jeg en telefon med et tips: Minerva videregående skole søkte samme dag etter nye elever gjennom annonser i Dagsavisen (vedlegg 1). Men i følge personen i den andre enden, var de fleste lærerne på skolen er permittert gjennom sommerferien.

Hva var problemstillingen i begynnelsen?

Telefonsamtalen gjorde meg nysgjerrig: Hva var grunnen til at lærerne var permittert? Hvilke konsekvenser ville dette få for elevene på skolen? Og hvordan kunne de fortsatt lokke med nye kurs om en måneds tid? Dette bestemte jeg meg for å undersøke nærmere.

Ble problemstillingen endret underveis?

Underveis utviklet saken seg til å dreie seg mer om Minerva videregående skoles statsstøtte, elevlistene de sendte inn som dokumentasjon for å få utbetalt støtten, og mer generelt undervisningsdepartementets kontroll med statsstøtten utbetalt til private skoler.

Beskrivelse av kildebruk og metode

Muntlige kilder:

I den første fasen baserte arbeidet seg mye på muntlige kilder, både anonyme og åpne. Tipseren som kontaktet meg første gang hadde god kjennskap til forhold på skolen som jeg kunne sjekke nærmere opp mot andre kilder. Etter hvert som vi begynte å sette artikler på trykk, ble vi også kontaktet av en rekke personer som satt inne med andre opplysninger etter sin kontakt med Minerva. Skolen har gjennom de årene den har eksistert hatt en rekke konflikter mellom ansatte, tidligere ansatte og ledelse. Dette fører naturlig nok til at det er enklere å få folk til å snakke, og gjorde det enklere får meg som journalist å få ut informasjon. Ulempen er selvsagt at folk kan ha bakenforliggende motiver eller gi meg fordreid informasjon, men ettersom vi ikke brukte noe av informasjonen uten å sjekke den opp mot andre kilder, oppleve jeg ikke at dette svekker artikkelserien.

Ledelsen ved Minerva la seg på en svært lite samarbeidsvillig linje. I starten svarte de på spørsmål. Etter hvert begynte styreleder Bjarne Dahl å legge på telefonen når vi ringte og truet med injuriersøksmål og klager til Pressens Faglige Utvalg.

Kontakten med Undervisnings- og Forskningsdepartementet og Statens utdanningskontor i Oslo og Akershus hadde mer preg av samarbeid.

Dokumenter fra elektronisk postjournal:

Tidlig i prosessen søkte jeg i Utdannings- og forskningsdepartementets elektroniske postjournal med "Minerva" som søkeord. Dette avslørte en omfattende korrespondanse mellom skolen og departementet gjennom mange år. Jeg bestilte alle dokumentene. Gjennom disse fikk vi forklaringen på hvorfor lærerne på skolen var permittert gjennom sommerferien: Departementet krevde i underkant av tre millioner kroner i statsstøtte tilbakebetalt. Kravet kom etter at Statens Utdanningskontor i Oslo og Akershus som har ansvaret for kontrollen med støtte utbetalt til private skoler, hadde gjennomført et tilsynsbesøk på Minerva i mai samme år.

Utdanningskontorets tilsynsrapport:

Vi kontaktet utdanningskontoret, og fikk tilgang på deres rapport fra kontrollbesøket. Opplysningene herfra og fra dokumentene vi hadde bestilt fra postjournalene dannet grunnlaget for de første artiklene som sto på trykk.

De første artiklene beskrev altså kritikken departementet og utdanningskontoret kom med mot skolen. Fortsatt hadde vi ikke fått bekreftet antydningene vi hadde fått om langt mer omfattende juks med skolenes elevtall.

Minervas elevlister:

Vendepunktet kom da jeg fikk tilgang på Minervas elevliste fra høsten 2001. Elevlistene danner grunnlag for statsstøtten som utbetales fra undervisningsdepartementet. Listene med navn blir sendt til revisor for godkjenning. Revisor godkjenner listene, og rapporterer antallet støtteberettigede elever videre til departementet. Selve lista med elevnavnene sendes imidlertid ikke inn til departementet.

Innvendingen jeg møtte fra redaksjonsledelsen var: Hvordan kan vi vite at dette virkelig er elevlista til Minerva? Ettersom jeg ikke kan røpe hvordan jeg fikk tilgang på listene, er dette vanskelig for meg å dokumentere, men jeg er sikker i min sak. Ettersom verken Utdanningsdepartementet eller Statens Utdanningskontor sitter på navnelistene, var det ikke mulig å dobbeltsjekke via dem. Revisor har listene, men viste til taushetsplikt overfor sine klienter. Gjennom departementets elektroniske postjournal fikk jeg imidlertid tilgang på brevet fra revisor til departementet. Her framtrer nøyaktig det samme antallet elever som på min liste: 108.

Da jeg konfronterte Minervas ledelse ved administrerende direktør Thomas Gjesting med navnelistene, var det ingen som forsøkte å benekte at det var den riktige lista jeg satt med. Tvert imot fikk jeg beskjed om at jeg hadde begått en "straffbar handling" ved å skaffe meg listene og ved å ha dem i min besittelse.

Bakgrunnssamtaler med anonyme kilder hadde gitt meg mistanke om at Minerva hadde ført opp elever som ikke var støtteberettiget som elever ved skolen. Jeg hadde også hørt antydninger om at skolen hadde ført opp søkerne på to ledige lærerstillinger opp som elever og søkt om statsstøtte for dem. Nå fikk vi muligheten til å undersøke om dette stemte. Det var bare en mulig måte å gripe arbeidet an på: ved å starte det møysommelige arbeidet med å skaffe telefonnumre til og ringe flest mulig av "elevene" på lista.

Vi greide ikke å få tak i alle de 108. I starten ringte vi på måfå. Etter hvert merket vi at det tross alt var en form for system i rotet – det kunne virke som om noen kurs var reelle, mens andre var fiktive. Vi fattet derfor spesiell interesse for noen av kursene – spesielt elevene som var ført opp med fagkoden "Automatiker I og II". Nå begynte telefonsamtalene å bli kuriøse. Flere av personene vi hadde kontakt med ble svært overrasket, ettersom den eneste kontakten de hadde hatt med Minerva var da de hadde søkt på en ledig lærerstilling som var utlyst høsten 2001, uten å få dem. En av personene som er ført opp på lista er bulgarsk statsborger og har ikke en gang vært i Norge.

Andre "elever" hadde kontaktet skolen for å få mer informasjon, men aldri gitt tilbakemelding om at de ønsket å begynne der. Listene dokumenterte også at skolen hadde søkt om og mottatt statsstøtte for elever som gikk på datakortkurs. Elever på disse kursene kvalifiserer ikke for statsstøtte. Dessuten var Minervas administrerende direktør Thomas Jestning oppført med fagkoden "VK1 IKT" – mens flere av elevene som tok dette kurset bekrefter at de hadde Jestning som lærer.

Gjennomgangen av elevlistene førte fram til den delen av artikkelserien som vi var mest fornøyd med, og avslørte at Minervas triksing med elevlistene var mer alvorlig enn det utdanningsdepartementet og utdanningskontoret hadde trodd til nå. Artikkelen "Søkte om jobber, ble "elever"" sto på trykk mandag 19. august.

Selv om vi ikke fikk kontaktet alle elevene på lista, og ikke kan si noe eksakt om hvor mange av elevene skolen søkte støtte for som reelle, mener jeg likevel vi avdekket så mange grove brudd på retningslinjene at det er dekning for påstanden om at Minerva trikset med elevtallene.

Organisering av arbeidet

Undertegnede fungerte som en slags koordinator, i og med at det var jeg som først begynte å jobbe med saken, satt inne med mest informasjon og var mest ivrig på at vi skulle arbeide videre med Minerva-saken. I tillegg stilte nyhetsavdelingen en journalist til disposisjon i perioder hvor det var mye å gjøre. I den mest hektiske fasen hadde vi også møter der leder av nyhetsavdelingen og politisk avdeling deltok.

Problemer underveis

Som journalist i en redaksjon med høyt produksjonspress og lite tradisjon for å bruke lang tid på større graveprosjekter, har den største utfordringen vært å få satt av nok arbeidstid og ressurser. Selv jobber jeg i en avdeling med bare tre journalister som har ansvaret for den politiske dekningen i Dagsavisen, og det har i perioder vært vanskelig å få aksept for at jeg skal prioritere denne saken framfor løpende begivenheter.

Det har også vært frustrerende at det har vært så lite kontinuitet i hvem som har jobbet med saken. Nyhetsavdelingen har stilt en journalist til disposisjon i perioder hvor det har vært mye å gjøre med saken, men det har variert hvem som har bidratt.

Tidsbruk

Undertegnede jobbet sammenhengende med Minerva-saken omtrent to uker i juli og en uke i august. De andre journalistene har brukt mellom en og tre arbeidsdager hver på arbeidet. Ingen av oss har brukt fritiden i vesentlig grad, bortsett fra enkelte kildesamtaler på telefon på kveldstid som jeg har hatt.

Konsekvenser

Jeg synes det var tilfredsstillende å oppleve at våre avsløringer i Minerva-saken faktisk fikk konsekvenser:

- Minerva videregående skole ble som første skole i Norge fratatt godkjenningen etter privatskoleloven fredag den 13. desember.
- Skolens styre er pålagt å betale tilbake 21 millioner kroner i uberettiget statsstøtte
- Utdannings- og forskningsdepartementet lover å skjerpe inn kontrollen med statsstøtten til private skoler. Dette er spesielt aktuelt med tanke på at privatskoleloven snart skal endres, slik at "alle" nå skal kunne starte friskoler uten krav om at disse skal representere et pedagogisk eller religiøst alternativ. Innskjerpningene som varsles, er blant annet hyppigere tilsynsbesøk fra utdanningskontorene. I 2002 ble bare to av 90 privatskoler i Oslo og Akershus kontrollert – Minerva og den kontroversielle, muslimske skolen Urtehagen.
- Utdanningsdepartementet har også endret sine rutiner for utbetaling av statsstøtte, slik at skolene ikke lenger skal kunne motta støtte for flere personer enn det elevtallet de er godkjent for. Minerva søkte ved flere anledninger om statsstøtte for flere enn de var godkjent for, og fikk pengene utbetalt. Selv om pengene senere ble tilbakebetalt departementet, fungerte de som rentefrie lån fra departementet som skolen kunne nyte godt av.

Karen R. Tjernshaugen